

บทที่ 5 Feminist Criticism วิชา วิเคราะห์วิจารณ์ภาพยนตร์

เส้นทางการเดินทางของหญิง – ชาย
ในแง่ของความไม่เท่าเทียม

ยึดติดกรอบแนวคิดเรื่องข้อกำหนดทางชีวภาพ
(Biological Sex)

ความแตกต่าง
ทางสรีระเป็นต้น “กำหนดบทบาท และความสัมพันธ์”
ของหญิงและชายในสังคม

GENDER

เพศเป็นปัจจัยกำหนด

ความสัมพันธ์และการจัดระเบียบทางสังคม

ที่แสดงถึงโครงสร้างอำนาจ คนกลุ่มหนึ่งถูกควบคุมโดยคนอีกกลุ่มหนึ่ง

ระบบชายเป็นใหญ่

ความพยายามวิเคราะห์

ระบบคิดของสังคมที่มีผู้ชายเป็นศูนย์กลาง

เหตุเพราะ....การถูกเอาเปรียบและไม่ได้รับความเสมอภาค

Feminist Criticism

(ทฤษฎีสตรีนิยม)

ความเท่าเทียมกัน ต้องการที่จะปลดปล่อยสตรีจากการกดขี่
โดยการทำลายอุปสรรคที่กีดขวาง
การเป็นผู้กำหนดในเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ หรือเรื่องทางเพศด้วยตัวเอง

สำนักคิดกลุ่มสตรีนิยม

1. สตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal Feminism)
2. สตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ (Marxist Feminism)
3. สตรีนิยมสายก้าวหน้า (Radical Feminism)
4. สตรีนิยมแนวหลังสมัยใหม่ (Postmodern Feminism)

1. สตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal Feminism)

<ul style="list-style-type: none">• เกิดขึ้นจากกลุ่มที่ต่อต้านระบบศักดินาฐานะทางสังคมถูกกำหนดมาตั้งแต่เกิด	<ul style="list-style-type: none">• แนวคิดเสรีนิยมเห็นว่าฐานะทางสังคมควรถูกกำหนดโดยความสามารถและทักษะของปัจเจกบุคคล โดยวัดความสำเร็จของบุคคลในการแข่งขันกับบุคคลอื่น	<ul style="list-style-type: none">• โดยรวมแล้วแนวคิดสตรีนิยมด้านเสรีนิยมมีลักษณะปฏิรูปมากกว่าปฏิวัติ
--	--	--

เพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมที่มีผู้ชายเป็นใหญ่ เมื่อเวลาผ่านไปการปฏิรูปประสบความสำเร็จพอสมควร ทำให้เกิดความเสมอภาคในเรื่องสิทธิระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงหลายประการ เช่น สิทธิในการศึกษา สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง , สิทธิในการประกอบอาชีพ เป็นต้น

2. สตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ (Marxist Feminism)

- การต่อสู้กับระบบทุนนิยมในฐานะ “คนงาน” ไม่ใช่ในฐานะ “สตรี”

- งานที่สตรีทำเป็นหลัก + เงื่อนไขทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อสภาพความเป็นรองของสตรี ถูกเอารัคเอาเปรียบนั้น เป็นผลจากระบบเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม

- ระบบทุนนิยมทำให้เกิดการแบ่งแยก

การทำงานของเพศหญิง

“งานรอง” “งานหลัก” “งานที่ทำนอกบ้าน”

-งานนอกบ้านที่สตรีทำยังถือว่าเป็นงานของสตรี เช่น งานพยาบาล งานทำกับข้าว งานเย็บผ้า ครู โรงเรียนอนุบาล มีลักษณะใกล้เคียงกับงานบ้าน ค่าตอบแทนที่สตรีได้รับจากการทำงานโดยเฉลี่ยจึงต่ำกว่าผู้ชายไปด้วย

<ul style="list-style-type: none"> • เพศวิถีแบบจำกัดเฉพาะสองเพศ คือ หญิง หรือ ชาย ที่แบ่งแยกกันอย่างเด็ดขาดว่า ถ้าไม่เป็นสตรีก็ต้องเป็นผู้ชาย ซึ่งเป็นพื้นฐานการกดขี่ทางเพศ และถูกประกอบสร้างขึ้นภายใต้ระบบชายเป็นใหญ่ 	<ul style="list-style-type: none"> • การเสนอให้เพศหญิงรักหญิง เช่นเดียวกับกับเพศชายและหญิง การเคลื่อนไหวในเชิงการเมืองที่ตั้งใจท้าทายกับระบบคิดและการปฏิบัติของชายเป็นใหญ่ คุกคามต่ออุดมการณ์ความเหนือกว่าของชาย โดยการทำลายการโกหกต่างๆเกี่ยวกับความด้อยกว่าของสตรี ความอ่อนแอ ความเฉื่อยชา และที่สำคัญคือการปฏิเสธ “ ความต้องการ ภายในของสตรีที่มีต่อผู้ชาย”
--	--

3. สตรีนิยมสายก้าวหน้า (Radical Feminism)

<ul style="list-style-type: none"> • ระบบชายเป็นใหญ่เป็นระบบการกดขี่ครอบงำของผู้ชายตามวิถีของเพศวิถี คือการประดิษฐ์สร้างความเป็นหญิงขึ้นมาเพื่อรับใช้ผู้ชายถึงการทารุณทางเพศ การทำร้ายสตรี การข่มขืน ภาพโป๊ การทำหมัน การทำแท้ง กฎหมายการคุมกำเนิด และการคงอยู่ของเพศภาคบังคับ 	<ul style="list-style-type: none"> • การกดขี่ที่สตรีได้รับไม่สามารถขจัดให้หมดสิ้นไปได้ เพียงแค่การปฏิรูปเปลี่ยนแปลงสถาบันทางการเมืองและเศรษฐกิจ แต่ต้องทำการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคนต่อระบบเพศสภาพ
--	--

4. สตรีนิยมแนวหลังสมัยใหม่ (Postmodern Feminism)

- การปฏิเสธแนวคิดสาระัตถนิยม สตรีนิยมสายนี้จะบอกว่าไม่มีสตรีที่แท้จริง

คำว่า “ สตรี ” เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นเพื่อให้ตีความหมายเท่านั้น ถ้าเพศสภาพที่แท้จริงเป็นความเพื่อฝันที่ถูกสร้างหรือเขียนขึ้นบนร่างกาย เป็นเพียงสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น ในฐานะที่เป็นผลขององค์ความรู้ของอัตลักษณ์ ”

- ไม่เห็นด้วยกับสตรีนิยมกลุ่มอื่นๆ

เห็นว่าทุกสำนักเป็นการอธิบายความรู้แบบผู้ชาย มองสตรีเป็นมิติเดียวเหมือนกันหมด ทั้งๆความเป็นจริงสตรีเองมีความหลากหลายเป็นอย่างยิ่ง เชื้อชาติ วัฒนธรรมและชนชั้น การนำเสนอสิ่งที่เป็นหนึ่งเดียวและอ้างว่าเป็นจริงนั้นเป็นมายาคติทางปรัชญาที่ถูกใช้เพื่อปกปิดและไม่ยอมรับความแตกต่างที่แท้จริงเป็นลักษณะของมนุษย์

- สตรีนิยมไม่จำเป็นต้องเป็นทฤษฎีตามความหมายของนักคิดสมัยใหม่ ซึ่งพยายามนิยามว่าทฤษฎีคือกฎที่ตายตัวไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ แต่จะก่อให้เกิดอุปการยิ่งกว่า ถ้ามองว่าแนวคิดสตรีนิยมเป็นวิธีการสร้างทฤษฎี (style of theorizing) ที่มีความลื่นไหลเปลี่ยนแปลงได้ และหลากหลาย

“การใช้อำนาจในการจ้องมอง” (GAZING)

- เป็นการสร้างอัตลักษณ์ของผู้จ้องมอง

- เป็นการยินยอมให้เราคิดถึงวิธีการต่างๆ เกี่ยวกับการมองในฐานะที่เป็นรูปแบบหนึ่งของ "อำนาจ" และอำนาจนั้นสามารถถูกทำให้เป็นเรื่อง “เพศสภาพ” ได้ด้วย

จ้องมอง

GAZING

วัตถุรองรับ

การแสดงออกซึ่งอำนาจและในสังคมที่ถือระบบชายเป็นใหญ่

ภาพเหมารวม (stereotypes)

เกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจ หรือประเมินคน

คน

ใน “ทางบวก” หรือ “ทางลบ” กับสมาชิกของกลุ่ม

โดยอาศัยรากฐานจากการเป็นสมาชิก

ภาพของกลุ่มเป็นหลัก และไม่ใช่

ความสำคัญกับลักษณะเฉพาะหรือคุณสมบัติ

เฉพาะบุคคล

ตัวอย่าง

การให้ภาพเกี่ยวกับเพศ เกิดขึ้นเมื่อบุคคล
หนึ่งถูกประเมินค่าโดยใช้พื้นฐานของ
ความเป็นชายหรือหญิง ไม่ใช่จากคุณสมบัติ
หรือความสามารถเฉพาะของเขาหรือเธอ

- เกี่ยวข้องกับความเชื่อที่บรรยายถึงลักษณะด้านดีและไม่ดีของคนอื่น ๆ
เรียกว่าdescriptive

- เป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบที่คนส่วนใหญ่ในกลุ่มควรจะประพฤติปฏิบัติ
ข้อมูลด้านความชอบความสนใจ และความสามารถพิเศษของคนในกลุ่ม
ยกตัวอย่าง เช่น เรื่องเพศกับการเปรียบเทียบอาชีพในสังคม
(ผู้หญิงน่าจะเป็นเลขานุการได้ดี แต่ผู้ชายจะเก่งในงานวิศวกรรม)

“เกี่ยวข้องกับ คำแนะนำ” “การชี้แนะ” หรือ “เสนอแนะ”
ที่เรียกว่า prescriptive stereotype
ซึ่งจะเสนอแนะว่าสมาชิกในกลุ่ม “ควรจะ” คิดรู้สึกและแสดงพฤติกรรมอย่างไร

ยกตัวอย่าง

ผู้หญิงควรจะสุภาพเรียบร้อยและมีมารยาท เด็กผู้ชายควรจะเก่งหรือมีความสามารถทางด้านกีฬา
ถ้าสมาชิกในกลุ่มไม่ได้มีลักษณะที่สอดคล้องกับภาพเหมารวมเหล่านี้
(ผู้หญิงที่ก้าวร้าวหรือเด็กผู้ชายที่ไม่เก่งหรือไม่มีความสามารถด้านกีฬา)
พวกเขาหรือเธออาจจะถูกตำหนิหรือถูกเปรียบเทียบ

การสร้างความเป็นจริงทางสังคม (social construction of reality)

สังคมของมนุษย์มีหลายประเภท หลากหลาย และแตกต่างกันแต่ละสังคมสร้างขึ้น (constructed) และหล่อหลอมให้ปัจเจกซึมซับ (internalized) เข้าไปทำให้มนุษย์เกิดกระบวนการเลือกรับรู้เหตุการณ์และกระบวนการตีความกระบวนการให้ความหมายแตกต่างกันไปอย่างมาก

ในยุคสมัยที่วิถีชีวิตของผู้คนในสังคม
เปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว
สิ่งหนึ่งที่ปฏิเสธไม่ได้เลยก็คือ

สืบเนื่องจากเราไม่สามารถจะแสวงหาความจริง
ทั้งหมดได้จากประสบการณ์ตรงของตนเอง
(direct experience)

จึงต้องแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ผ่านสื่อ
(mediated experience)

- บ่อยครั้งที่เราไม่ได้รู้จักคนใดหรือคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจากการปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง แต่เราได้รู้จักพวกเขาเหล่านั้นผ่านสื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสื่อโทรทัศน์ที่มีคุณสมบัติเป็นสื่อที่มีทั้งได้เข้ามามีส่วนในการรับรู้ของเราเกี่ยวกับคน ลำดับชั้น หมู่เหล่าต่าง ๆ ในสังคม ทำให้เราได้รู้ถึงลักษณะของกลุ่มคนจากการให้ข้อมูลและภาพ (portray) ผ่านสื่อ

Elizabeth Noelle-Neuman (1974 : 98 อ้างถึงในรักใจ จินตวิโรจน์, 2541)

ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสื่อกับการสร้างความเป็นจริงทางสังคมไว้ 2 ทฤษฎี

ทฤษฎีที่ 1

ความเป็นจริงทางสังคมมีปรากฏอยู่แล้ว
สื่อเพียงแต่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความจริง
ทางสังคมเหล่านั้นอย่างเที่ยงตรง

ทฤษฎีที่ 2

ความเป็นจริงในสังคมเป็นสิ่งที่สร้างอย่างมีระบบ
เนื้อหาของสื่อจึงอาจเบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริง
และสื่อมีแนวโน้มที่จะ ไม่เสนอเนื้อหาที่ขัดกับคุณค่า
หรือค่านิยมของสังคม

ภาพยนตร์

- เป็นโลกของการสร้างความจริง (make believe) ไม่ต่างจากสื่ออื่นๆ
 - ภาพยนตร์นั้นเป็นสื่อที่มีความสมจริง (realistic medium) เพราะภาพยนตร์สามารถให้ภาพที่สมจริงสมจัง จนคนส่วนใหญ่ในสังคมเชื่อว่าเป็นความจริง (Fiske, 1987 : 21)
 - ภาพที่สมจริงสมจังในภาพยนตร์นี้เป็นภาพที่ให้ความรู้สึกและอารมณ์ ทำให้เราเกิดการรับรู้ความจริงในระดับจิต (mind construct) แม้ว่าเราจะไม่ได้รับรู้ความจริงทั้งหมดจากสื่อ แต่การรับรู้ของคนส่วนหนึ่งก็มาจากการสะท้อนภาพของภาพยนตร์

สรุป

Feminist Criticism

- GAZING
- stereotypes
- social construction of reality